

שותלת גרגירי זכוכית

ליאל אלכסנדרה אדמון: לכל התליינים
שלום, הוצאת קשב לשירה 2016, 70 עמ'

יהיה נכון לומר ששיריה של ליאל אלכסנדרה אדמון נכתבו במבט שלקוח מבעד לאפולית והקדירות המאפיינות את האזור מתחת לגשרים. היכן שהאורות והצללים מרקדים ריקוד מהסס ונחבא. אם יש אור מלא בספר הוא ישיר למדי ובוהק "אין עמודי חשמל לחתוך האופק/ ישנה רק באר האור הגדולה". אלכסנדרה אדמון מצטרפת בקולה למשוררי המחאה "דור וחצי" - עולים מרוסיה בשנות התשעים של המאה הקודמת, כמו ריטה קוגן, אריק אבר ודומיהם, זאת באופן פחות מובלט, נגלה לעין במחשבה שנייה. לא את הקיפוח היא מתארת אלא את הרגשת הזרות, את הישראליות החשופה, המדברית שהכל בה כל כך גלוי למי שהתרגלה לעומק והרבגוניות בארץ מוצאה. "אני באה/ ממקום בו חושך פוקד את היום/ מסורגי פלדה שראשי/ כמעט נתלש ביניהם... והותרתי משכני אחרי כי הביאני המדבר אל חדריו/ בוהקת בין גבעותיו - תאוות האבנים הגדולה/ תנועתו ב/ שעה מלאה".



בארץ הזרה, החדשה היא נידונה "לזחילה ארוכה נגד האור בדיעה הבלתי נמנעת ש"מלבד הד השאלות/ מלבד ההבטחה/ שאין דבר".

כמה משירי הספר מגוללים סיפור של רדיפה, אולי בהמשך ישיר לתחושות המתעוררות במיקומה הנוכחי שבו היא חיה ללא הרגשת ביטחון, ללא מקומות מסתור; שבו האנשים הורדפים "יש להם שיטות/ הם לא ממש הסבירו, אבל/ לדמם/ לא הסכמת... בספר שקראתי לאחרונה. בשיר 'חתול נמר' הנהדר לא ברור אם זאת המשוררת מושא האהבה של הדובר העוטף אותה ברכות וחמלה או שזאת הציפייה לרגע המיוחל ואולי זה זיכרון נעים של חורף בלב ההולכת בדרכי המדבר המאובקות.

"היא בוהה בסיר מבעבע/ בוחשת ולוחשת שמות גברים/ 'חתול נמר' היא קוראת ליקורצת מול הראי... אני צריך להתעגל על בטנה/ למלא את הבור שכרה האיש השעיר בתוכה... היא הכי יפה בשכונה, למרות המכנסיים הרפויים/ למרות שהפטיקה לשייף את ציפורניה, למרות עקבות המלח על פניה... אני בא לקראתה/ נשכב בין ירחיה וזאת לא טעות דפוס... היא נרדמת לתוך רעד שפתייה/ רעד שפתייה נרדם בתוכה". בשיר אחר מושא האהבה הוא מגרש השדים אשר באמצעותו היא מנסה להתברך בתיקון רגשי: "אם הייתי יודע שיש לך מלח בעיניי/ הייתי מלקק את פניך כל/ הלילה ההוא... אם היית מביטה בי פעם אחת/ למשך דקות ארוכות/ היית מגלה שאני/ רוח רפאית אסופית/ שתתפור/ אם תחליטי לפתוח חלון". תהליך הגסיסה של ההורים הוא חוויה מטלטלת שתופסת מקום מובהק ביצירותיהם של משוררים רבים. תיאור הביקורים התכופים בבתי החולים, מראה ההורה האהוב קשור לעזרים רפואיים מפותלים, הגוף המתפורר מחיותו וחוסר האונים שמתלווה לכך יחד עם הצער העצום, מעוררים כתיבה רכת מבע, לעתים רגשנית לעתים - וכך בספר הזה - הסרקסטיות מחפה על כאב. בשיר 'או שובע הספר אלטרנטיבי' היא מציינת "מי שירצה לפגוש בי עכשיו/ ימצא אותי חותמת/ בדוכני הקבלה של אסותא/ או בדרך/ בין פתח תקווה לשם... מי שירצה לפגוש באבי/ יבוא אלי -/ אני הכי דומה לו". או בשיר אחר: "אולי אלך 458 צעדים על קן הרצפות/ בין מכונת השתייה לחלון/ ואצייר לך נתיב יציאה...בשרך מופקד ליצורים הרעבים עכשיו".

ליאל אלכסנדרה אדמון מציינת בספרה תמונת עולם עגומה, מציאות שחונה עם טעם של מלח בפה, שאפילו האהבה אינה יכולה להסיר. היא שותלת בעננים "גרגירי זכוכית/ אם יצמיחו, יצמיחו אש", אף כי למרבה הצער "אין שום סיכוי לחורף/ אבל גשם מתעבה בתוכי". והגשם הזה הוא קול שירתה.

שלמה בן-בסה

לדבר על הפשע בשפתו של הפושע

ג'מייקה קינקייד: מקום קטן, מאנגלית: רונה משיח, הוצאת לוקוס 2016, 70 עמ'

"האם ניסית אי פעם להבין למה אנשים כמוני לא יכולים להתגבר על העבר, לא יכולים לסלוח ולא לשכוח" (עמ' 29).

ג'מייקה קינקייד (ילידת אנטיגואה, 1949),

קול יוצא דופן בספרות האמריקנית העכשווית, נחשפת לקורא העברי לראשונה דווקא עם מקום קטן, 70 עמודים בלבד שמכילים כבקליפת אגוז את אישיותה, סגנונה, הנושאים שמעניינים אותה, וגם את הקצב שבו היא יורה את המילים שלה, המוסיקה מתחת למילים ובתוכן, כועסת וחומלת, מאופקת ומתפרצת. מקום קטן הוא סוג ספרותי לעצמו: מעין סיפור אוטוביוגרפי, שהוא בה בעת גם מסה דעתנית, פיוטית ופוליטית מאוד.

"אם תבקר באנטיגואה זה מה שתראה" היא יורה את המשפט שפותח את הספר, "אולי תאמר לעצמך כמה יפה היא אנטיגואה, יפה יותר מכל האיים האחרים שראית". כך תאמר לעצמך כמובן אם אתה תייר מערבי לבן ולא אנטיגואני שחור שחוזר לאנטיגואה מאירופה או מצפון אמריקה. ואכן, לא כך אמרה לעצמה ג'מייקה קינקייד כששבה לאי מולדתה עשרים שנים לאחר שעזבה אותו, בגיל שבע-עשרה, אז קראו לה עדיין אלן ריצ'רדסון פוטה. בניו יורק, לשם נשלחה כדי לעבוד כמטפלת ולשלוח כסף הביתה, התעצבה אישיותה הייחודית. שם החליטה להתנתק מכל קשר עם המשפחה שלה, עבדה ולמדה, בעיקר צילום, החלה לכתוב ושינתה את שמה. ב-1978 ראה אור סיפורה הקצר הראשון, "נערה", בכתב העת הנחשב 'ניו יורקר', ושנים אחדות אחר כך הופיע אוסף סיפורים שזכה לתשומת לב של הביקורת שזיהתה את קולה האחר של היוצרת הקריבית, אשר אמנם התרחקה פיזית ממולדתה, אך זו שכנה עמוק עמוק בתוכה, וממנה נבעו יצירותיה.

האי אנטיגואה, עשרים קילומטר אורכו, חמישה-עשר קילומטר רוחבו, נכבש על ידי הבריטים, שהביאו לשם עבדים מאפריקה, במאה השבע-עשרה. הם שלטו באי 350 שנים, וכשעזבו, ב-1981, הותירו אחריהם שלטון מקומי גס ומושחת, מבנים מתפוררים, מנגנוני רפואה וחינוך גרועים, או אם לצטט את הכותבת: "אנחנו עשינו לעצמנו את הרברים שעשיתם לנו". התייר שמגיע לחופשה, לנוח ולהירגע, אינו רואה את כל אלה. מחלונות חדרו במלון המפואר משתקפים הים הקריבי מצד אחד, האוקיינוס האטלנטי מצד אחר, כולם ערוכים לשרת אותו, להסיע, להאכיל; הוא אינו מודע למחירים המופקעים, לעוולות, וכנראה גם אינו מודע למחיר שמשלמים המקומיים על כל הטוב שמורעף עליו, כי התיירות היא פרנסתו העיקרית של האי.

קינקייד כותבת בגוף שני, בחירה שמעצימה את הכעס והמחאה שלה. אחת לאחת היא מטיחה בפני הקורא, המיוצג על ידי התייר שבא לפגוש את המכות שניחתו על תושבי המקום מידי אנשים שבאו מבחוץ. קודם הכובש הבריטי, ואחר כך כל מיני מזדמנים (שחלקם הגיעו בגלל מכות שנפלו עליהם), סורים ולבנונים מהמזרח